

18 Sentyabr Üzeyir Musiqi Günüdür

Ruhunun işığı daima dünyamızı nurlandıran dahi şəxsiyyətin – Üzeyir Hacıbəyliyi yaxından tanıyan, onunla yaradıcılıq ünsiyyətində olan görkəmli adamların–elm və mədəniyyət xadimlərinin, eləcə də bəstəkarın tələbələrindən onun əzəmətli obrazı boy göstərir. Üzeyir Musiqi Günü ilə əlaqədar həmin xatirələrin bir qismini təqdim edirik.

Xatirələrdən boy göstərən korifey

Azərbaycan peşəkar vokal sənətinin banisi Bülbül: “Məni bu böyük bəstəkarla Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev tanış etmişdir. “Əsli və Kərəm” operasında Kərəm rolunda çıxışımın 2-ci günü öz iş otağında məni Üzeyir bəylə tanış etdi. Günlər keçdi, Üzeyir bəyin əsərlərinin qəhrəmanı oldum. Üzeyir bəylə mənim dostluğumun səbəbi onun əsərlərini oxumağım və operalarında baş qəhrəman rolunu oynamağım deyildir. Bizim dostluğumuzun əsası ideya birliyi-dir, Vətənimizə, xalqımıza olan məhəbbət-timizin əks-sədasıdır”.

Yazıçı M.S.Ordubadı: “Üzeyir ilə tanışlığımız ilk dəfə “Molla Nəsrəddin” məcmuəsi ilə başladı. Günlərin birində müştərək yazılmış bir məktub aldım. Məktub Əzimzadə, Üzeyir bəy, bir də o zamanın satıraçılarından birisi tərəfindən imzalanmışdı. O məktubda yazılmışdı: “Səid! Təəccüb edirik ki, nə üçün Ordubadda qapanıb qalmısan. Sən yığışib Bakıya gəlsən, öz yazılarına çox geniş səhifələr tapa bilərsən, sənənlə yaxından tanış olarıq...” Mən 20-ci ildə Bakıya gəldim. O zaman Bakı ziyalıları və yazıçıları ilə hələ tanış olmamışdım. Bir az sonra mərhum C.Cabbarlı ilə “Əxbar” qəzeti idarəsində tanış oldum. Üzeyiri görə bilməmişdim. Bir neçə gündən sonra məni “Əxbar” qəzetində müdir müavini təyin etdilər. Bu radələrdə Üzeyirlə 1-ci dəfə üz-üzə gəldim və tanış oldum. Bu görüş də yadımdadır, Üzeyir əlimi sıxdı və gülümsəyərək dedi: “Daha qorxma, ürəkli ol!” Üzeyir bəyin əsas xüsusiyyətlərindən biri də sadə yaşayışı sevməkdən ibarət idi. Mən əvvəlcə, bir çox opera və operettalar müəllifi olan bu mahir bəstəkarın çox dəbdəbəli və təntənəli həyat keçirdiyini zənn edirdim. Amma “Koroğlu” operasını yazdığımız bir neçə ilin ərzində fikrimin yanlış olduğunu anladım”.

Bəstəkar Fikrət Əmirov öz xatirələrində qeyd edir: “Dahi bəstəkar mənim fikrimdə elə ilk görüşümdən mehriban, qayğıkeş, təvazökar bir insan kimi qalmışdır. Bu unudulmaz görüşün səbəbkarı böyük müğənnimiz Bülbül oldu. 1938-ci ildə Bülbül məni konservatoriyaya, bəstəkarın iş otağına aparıb təqdim etdi: “Üzeyir bəy Məşədi Cəmilin yadigarıdır, kompozitor olmaq istəyir”. Üzeyir məni özünə xas təmkinlə, çox mehriban bir münasibətlə qarşıladı. O gündən başlayaraq, ömrünün axırına qədər ölməz sənətkarın hərərətlili münasibətini duydum. Yeri gəlmişkən deyim ki, məni Üzeyir musiqisinin yetirməsi adlandıranlar var. Bu adla yalnız fəxr edirəm. Mən Üzeyir müəllimdən xalq musiqisinin paklığını mənimsəmişəm. Üzeyir musiqisini nə qədər dinləsəm, mənə elə gəlir ki, ilk dəfədir eşidirəm. Hər dəfə o mənə təzə görünür. Yaşa dolduqca dərk etmişəm ki, nə yaxşı, böyük sənətkarla durub-oturmaq səadəti mənə də nəsib olub, onun unudulmaz məsləhətlərini eşitmişəm...”

Azərbaycanın ilk peşəkar qadın müğənnisi (lirik koloratur soprano) Şövkət Məmmədova: “Onunla ilk görüşümü xatırlayarkən, Üzeyirin – öz xalqını sonsuz məhəbbətlə sevən və bütün həyatını ona həsr edən vətənpərvər insanın unudulmaz obrazı qarşısında bir daha baş əyirəm. Mənim Üzeyirlə qəlbimdə dərin iz salmış ilk görüşüm 1912-ci ildə olmuşdur. Bakıda olduğumdan xəbər tutub, o, məni aradı və taleyimdə yaxından iştirak etdi. Vəsait olmadığı üçün musiqi təhsilimi yarımçıq qoyduğumu eşidən kimi o, dərhal təklif etdi ki, tamaşa təşkil edib, toplanan pulla məni yenidən oxumağa göndərsinlər. Bu səmimi dəqiqələr uzun illər qəlbimdə kök saldı. Tale bizi bir daha görüşdü. Bakıdakı Qadınlar klubunda “Arşın mal alan”-dakı Gülçöhrə rolunda ilk dəfə çıxış edən zaman yenidən Üzeyirlə görüşdüm. Burada məni ondan oyunum haqqında ilk xoş rəylər eşitdim. Onun səmimi tərifləri məni həvəyə gətirdi və gələcək fəaliyyətim üçün mənə böyük ruh verdi. Müəllimim, həssas və xeyirxah Üzeyirlə dostluğum bu andan başladı...”

Azərbaycanın ilk qadın bəstəkarı, Üzeyir bəyin tələbəsi Ağabacı Rzayeva: “Mənə müharibə illərində Üzeyir Hacıbəylinin sinfində oxumaq nəsib olmuşdur. Onun öz təhsil üsulu vardı: bizə, musiqi məktəbi və konservatoriyanın tələbələrinə həyatı dinləməyi, duymağı öyrədirdi. Üzeyir bəyin çox qiymətli bir xüsusiyyətini də qeyd etmək istəyirdim. O, bizim nəinki yaradıcılıq inkişafımıza nəzər yetirir, həmçinin həyatımızla, səhhətimizlə də maraqlanırdı. Sinfə girəndə hamını nəzərdən keçirir, bir

narahatlıq hiss edən kimi, hökmən səbəbini soruşurdu. Müəllimimiz, dostumuz, gözəl insan çoxdandır ki, yoxdur. Ancaq onun xatirəsi qəlbimizdə daim yaşayır...”

“Üzeyir müəllim olmasa idi, mən də olmazdım” – bunu xatirələrində xüsusi qeyd edən bəstəkar Şəfiqə Axundova yazıb: “Bugünkü varlığım, bugünkü müvəffəqiyyətlərimlə mən müəllimimə borcluyam. 1939-cu ildə Üzeyir müəllimin yanına gələrkən məktəbli qız idim, heç bir musiqi təhsilim yox idi. Onun konservatoriyada açdığı hazırlıq kursunda oxumağa başladım. Üzeyir müəllim çox mehriban, səmimi, qayğıkeş, böyük ürəkli bir insan idi...”

Maddi vəziyyətimiz ağırlaşdığından ailəyə kömək etmək üçün 1943-cü ildə mən işə girməli idim. Bu barədə Üzeyir müəllimə müraciət etdim və o, məni M.F.Axundov adına Opera və Balet Teatrına siflyorluğa işə düzəltdi. 1944-cü ildə Üzeyir müəllimin himnini müəllifin göstərişi və təklifi ilə filarmoniyada hökumət baxışında ilk dəfə mən oxumuşam. Azərbaycan Himninin ilk ifası olduğum üçün özümü xoşbəxt hesab edirəm. Müharibə illərində Üzeyir müəllim öz qonorarından mənimlə Ağabacı Rzayevaya maddi yardım kəsdirirdi.

Milli Ensiklopediyanın texniki redaktoru Səlim Əhmədov Üzeyir bəy haqqında öz xatirələrində deyib: “Üzeyir müəllim haqqında çox danışmaq olar. Olduqca mərd adam idi. Onun xatirəsi qəlbimizdə silinməzdir. Babamgilin mülklərində yaşayan Üzeyir bəyin böyük bacısının nəvəsi Kamal Paşayevlə yaxın dost idik. Üzeyir bəylə tanışlığım da bu dostluq nəticəsində yaranmışdı. Kamalla tez-tez onların evinə gedər, Üzeyir bəyin maraqlı söhbətlərinə qulaq asar, hətta onunla “Leyli və Məcnun”-un, “Koroğlu”-nun məşqlərinə də gedərdik. Üzeyir bəy bizə dəyərli məsləhətlər verirdi. Məni hər görəndə təhsilimi davam etdirməyi söyləyirdi. Heç yadımdan çıxmaz, Üzeyir bəyin dəfn günü Elmlər Akademiyasının əsas binası qarşısındakı insan selinin qarşısını almaq mümkün deyildi. Bütün Üzeyirsevərlər bu ölməz sənətkarı son mənzilə yola salırdı. Bülbülün yanıqlı səslə oxuduğu “Sənsiz” romansı isə o gündən Üzeyiri zəngin irsi, əvəzsiz sənət abidələri ilə bircə ölməzliyə qovuşdurdu...”

Unudulmaz Xalq şairimiz Səməd Vurğunun qızı Aybəniz Vəkilova isə uşaqlıqdan Üzeyir bəylə görüşü barədə bunları deyib: “Yusif, mən və Vaqif hələ kiçik idik. Bir gün Yessentukidə atam bizi Üzeyir bəy Hacıbəylinin görüşünə apardı. Bizə də bərk-bərk tapşırırdı ki, yaxınlaşıb Üzeyir bəyin əlini öpərsiniz. Bəy kreslodə əyləşmişdi. Biz atamın dediyi kimi, bir-bir dahi bəstəkarın əlini öpdük. Vaqif lap balaca olduğu üçün o, Üzeyir bəyin əlini öpəndə ölməz ustadımız onun başına sığal çəkdi. İndi, söz düşəndə Vaqifə deyirəm ki, Üzeyir bəy başına sığal çəkməklə sənə musiqi istedadı bəxş etdi. Görüş zamanı bizi heyratlandıran bir məqam hələ də yadımdadır. Atam o vaxtlar artıq tanınmış bir şair idi. Amma bütün söhbət boyu Üzeyir bəyin hüzurunda ayaq üstə dayandı, oturmadı. Bu, dahi sənətkara olan misilsiz hörmət və ehtiram əlaməti idi”.

Bəli, 76 il əvvəl əbədiyyətə qovuşmuş dahi Üzeyir bəyin haqqında çoxlu belə gözəl xatirələr var. Bu gün təqdim etdiyimiz xatirələrin müəllifləri də artıq həyatda yoxdurlar. Doğru sözdür ki, dünyada təkcə xatirələr qalır. Üzeyir Musiqi Günündə onların yada salınması isə böyük mütəfəkkirin və onu sağlığında tanıyıb sevənlərin ruhunun şadlığı üçündür.

Ə.DOSTƏLİ
XQ